

«Бобожоним, қайдасиз?»

Баҳорнинг ёрқин нафаси димоғимга урилгани ҳамоно юрагимдаги илҳим, қалбимдаги нидо жўш уради. «Бобожон, қайдасиз? Нима учун сиз бизнинг — неварая, чевараларимизнинг бахтиёр чеҳраларини кўрмай ҳавтдан кўз юмдингиз...»

Аслида менга бобомни кўриш насиб этмаган. У киши вафот этганларида мен ҳали ёруғ жакон озини кўрмагандим. Лекин уларни танганим, билгани кишиларнинг ҳикояларига қараганда, бобом жуда оҳианасиб, меҳнатсевар, ҳақгўй киши бўлган эканлар...

Во ажаб, уйимиз тўрида илгилги бобомнинг суратига чанг кўнибди. Нечун бундай бўлди? Йўқ, йўқ... «Бобожон, эшитилсин, Сизнинг суратингизга гард ҳам юксалинган керак». Чунки Сиз мени, аналаримни, опаларимни бахти, тақдирини учун жаҳонга киргин келтирган машъум кунларда нон кечдингиз. Қишлоқимизда нолхоз тузилганда, нидо сиз бош-бош бўлдингиз. Фақат бу эмас. Сиз отамни, амакиларимни, амакиларимни воғга атиқдингиз. Уларга ҳақ йўлни кўрсатдингиз.

Баҳор... Кушларнинг чир, қиллаши қулоққа хуш ёқади. Анави ерда лолангизалар оқибди. Яппиз ҳам хидини ҳар томон таратипти. Худди шундай кунларда бобом дағла чиқиб, тулпар хидидан тўйиб-тўйиб баҳра олишчи опамни етаклаб узоқ-узоқларга олиб бориб, сайр қилдиришни ёқтирарканлар. Қанийди ҳозир ҳам шундай бўлса...

Ҳаётнинг кечими, унинг лаззатидан тоттишни ким ҳам ёқтирмайди, дейсиз. Бобом ҳозир ҳаёт бўлганларида биз уларнинг қабрлари теграсида туриб сукут сақламай, ён, атрофларида тизилиб ўтириб, кемишлари ҳақидаги ҳикояларини мириқиб тингларкан бўлармикди. Лекин бу кунлар насиб этмаган экан. Зеро, бобомнинг номларига кўйилган кўчадан ўтаётганимда уларнинг ёрқин сиймолари кўз олдимда намоён бўлади. Энди жияларим дадамни «бобо» деб аташади. Демак, бобомнинг урнида дадам бор. Демак, биз дадамни ардоқлашимиз, унинг ҳаётига гард юштиралишимиз ҳақида ўйлаш, миз керак экан. Шундай бўлса, ҳам мен бир умр Сизни — бобомни, ёдимдан чиқармайман. Уйимиз тўрида илгилги кўлимишарб турган суратингиз чархисиза доимо бош этганим, ҳаётга келтирилганингиз, ёруғ жаконини кўришим учун Сизнинг шаҳидини, гизга ҳаюдусано айтаман. Дилшод ЖАЛОЛОВ.

Тушдагина кўринасиз гоҳ

Неча-неча ўн йилдан бўён
Тушдагина кўринасиз гоҳ.

Хайрият-эй, яна отажон,
Бахш этдингиз иссиқ бир нигоҳ.

Ўша-ўша уст-бошда башанг —
Кўриндингиз сеҳрлаб бир он.

Ешингиздан ошмас ҳам, қаранг,
Сиз аввалги таҳлитда ҳамон.

Йиллар сизга этмағай таъсир,
Сиз тенглар мункилар бу он.

Эс-ҳушимин этганча асир,
Кетадирсиз аллақай томон.

Ортаг асло қайтмас бўлиб сиз
Кетгандигиз бизни қолдириб.

Мана, яна кўриниб бу кез,
Кетмоқдасиз ўйга толдириб.

Майли, тушда бўлса ҳам дийдор
Кўрсатдингиз, кўзим қолдирай.

Туш таъбири мен учун бекор,
Ҳижрон юкин четда қолдирай.

Эзиб бир зум бўлса ҳам ҳумор,
Кўрсатинг дийдор!

Зоҳиджон ОБИДОВ.

«Ҳар бир ижодкор ижод майдонига кириб келар экан, у ўзининг овозига, ўзининг кўшигига эга бўлиши, бошқалар кўшигини қайтармаслиги лозим. Ана шундангина уни бахтли санъаткор деб атаса бўлади. Дастлаб менинг кўшигим фақат дийёр гўзаллиги ҳақида эди. Кейинчалик менинг ҳалқим сакраларини ўзгартириб, янги шаҳарлар барпо этаётган бир пайтда асосий мавзуним колхоз ва индустриал қурилиш ҳақида ўтмиш ижодкорлари афсона деб ҳисоблайдиган биринчи аjoyиб замона ҳақида бўлди.

Юқоридаги сўзларни шарҳлашга, таҳлил қилишга ҳожат йўқ. Бу сўзлар ўзбек таърифи санъатининг порлоқ юлдузи, СССР ҳалқ рассоми, СССР Бадий академиясининг ҳақиқий аъзоси, Ҳамза номидиги Ўзбекистон ССР Давлат мукофоти лауреати Урол Тансиқбоевнинг дил сўзлари. Келинг, унинг шох асари ҳақида сўзлашдан олдин, унинг ҳаёт йўлига бир қўр назар солайлик. Рассом 1904 йили 1 январда Тошкент шаҳрида оддий ишчи оиласида туғилди. Дастлаб рус-тузем мактабига бошланғич синф маълумотини олди. Отасининг бевақф вафоти (Урол Тансиқбоев 9 айда эди) уни жуда эрта меҳнат қилишга мажбур этди. У 13 йашга тўлар-тўлмас Тошкентдаги тамаки фабрикасига ишга кирди. Улғу Октябрь инжиқлобнинг порлоқ нурлари Тансиқбоевлар оиласига ҳам кириб келди. Ёш Урол аввал етти йиллик мактабни, сўнг Тошкентдаги кишлоқ хўжалиги техникумини битирди. 1921 йилдан Турквонида шоғирд бўлиб ишлади. 1923 йили эса Ўртепага, заводга техник сифа-

Ўрол ТАНСИҚБОВ: «Менинг қўшиғим»

Таниқли рассомнинг шу асари
хусусида санъатшунослик
кандидати
Неъмат АБДУЛЛАЕВ
ҳикояси

«Ҳар бир ижодкор ижод майдонига кириб келар экан, у ўзининг овозига, ўзининг кўшигига эга бўлиши, бошқалар кўшигини қайтармаслиги лозим. Ана шундангина уни бахтли санъаткор деб атаса бўлади. Дастлаб менинг кўшигим фақат дийёр гўзаллиги ҳақида эди. Кейинчалик менинг ҳалқим сакраларини ўзгартириб, янги шаҳарлар барпо этаётган бир пайтда асосий мавзуним колхоз ва индустриал қурилиш ҳақида ўтмиш ижодкорлари афсона деб ҳисоблайдиган биринчи аjoyиб замона ҳақида бўлди.

Юқоридаги сўзларни шарҳлашга, таҳлил қилишга ҳожат йўқ. Бу сўзлар ўзбек таърифи санъатининг порлоқ юлдузи, СССР ҳалқ рассоми, СССР Бадий академиясининг ҳақиқий аъзоси, Ҳамза номидиги Ўзбекистон ССР Давлат мукофоти лауреати Урол Тансиқбоевнинг дил сўзлари. Келинг, унинг шох асари ҳақида сўзлашдан олдин, унинг ҳаёт йўлига бир қўр назар солайлик. Рассом 1904 йили 1 январда Тошкент шаҳрида оддий ишчи оиласида туғилди. Дастлаб рус-тузем мактабига бошланғич синф маълумотини олди. Отасининг бевақф вафоти (Урол Тансиқбоев 9 айда эди) уни жуда эрта меҳнат қилишга мажбур этди. У 13 йашга тўлар-тўлмас Тошкентдаги тамаки фабрикасига ишга кирди. Улғу Октябрь инжиқлобнинг порлоқ нурлари Тансиқбоевлар оиласига ҳам кириб келди. Ёш Урол аввал етти йиллик мактабни, сўнг Тошкентдаги кишлоқ хўжалиги техникумини битирди. 1921 йилдан Турквонида шоғирд бўлиб ишлади. 1923 йили эса Ўртепага, заводга техник сифа-

— Агар ўша номинг ўчгур уруш бўлмаганида Ўрташжон ва Ҳақимжон ўғилларим 65 ёшдан ошган бобо бўлишарди. Лекин, на қилай, уларга бу ёруғ кунларни кўриш насиб этмади. Орадан қанча йиллар ўтди. Бироқ, уларнинг дардини унутмаман. Тиқ этса жовдираб эшикка термулман. Бутун вужудимни қандайдир бир умиддор ҳис қоплаб олади. Кейин... Хуллас, она учун фарзанд доғи оғир экан, ўғлим. Ҳали-ҳали эсимда. Оиламиз билан қишлоқда яшардик. Чолим ва меъ колхозда ишлардик. Турмушининг кам-қустига қарамай, ҳар қалай яхши яшардик. Энг муҳими қоринимиз нонга тўқ эди. Сигир бузоғимиз бўлгани учун дастурхонимиздан оқлик ари-

Мендан бу гапни кутмаган эканлар шекилли, мамнуният билан, «Тушунган одамнинг садағаси кетсанг арзийди», деб қўйдилар. Чолим билан шундай хайр-лашдик. Кетар чоғларида «Болаларга эҳтиёт бўл, Ҳа-дича» дея қайта-қайта тайин-ладилар. — Ой бориб, омон қей-тинг... Аламимни меҳнатдан ол-дим. Кўп ўтмай бригадир-ликка сайландим-у, ишга бу-тунлай шўнғиб кетдим. Йил ўтмай Ўрташжонимга чакирув қоғози келди. У ҳам отасининг йўлини тутди. Ме-ни «совутиш» учун гапни узоқ-дан бошлади: — Урушдагиларга қийин бўлиб кетди.

«Ҳа бола, сенда бир гап бор», деб қўйди ичимда. Ўрташжон кечқурун ҳориб-чарчаб ишдан келсанг қизла-рим йиғлаб ўтиришибди. — Тинчликми? Саволимга жавоб тариқа-сида улар қўлимга бир пар-ча қоғоз тутқазибди. Ўқидим. «Ойжон, ўғлингизни ке-чиринг. Сизнинг кўз ёш тў-кишингизни хоҳламадим. Ран-житини истамасдим. Сизни бу ҳолда кўриш менга азоб. Шунинг учун ушбу хат ва ке-чаги сўхбатни ўғлингиз би-лан хайрлашув дея тушунгай-сиз. Мен урушга кетдим. Соғ-омоң учрашгунча хайр, ойнажон. Сизни жондан се-вувчи ўғлингиз Ҳақимжон». Тойчоғимнинг бу қилими юрагимни ўртаб юборди. «Ҳа, бола-я, бола. Тўғирсини айтсанг, мен нима дердим.

Дил армони

Қизим нейинги пайтда не-гадир жуда маънос бўлиб қол-ди. — Нодира, тобинг йўқми? — Йўқ ойини, соппа-сог-ман. — Мақтабимда бирор но-хуш воқеа рўй бердими? — Ойини, биласизми, ме-ни бир нарсга жуда қийналяп-ти. Синфдошим Умиданим та-нийсиз-а? Жуда яхши ўқир-ди. Ҳозир ўқишлари пасайиб, ўзи жуда хомш юрадиган бўлиб қолди. Ёлғиз ўзи қолди дегунча юм-юм йиғлайди. Неча уйимизга келиб қол-ди. Анча вақт индамай ўтир-ди. Кейин бир нуқтага тики-либ туриб: «Нодира, биласан-ми, юрагим жуда сиқилиб не-таплати. Сени жуда кўп ўй-лайман. Даданг, мана вафот этганларига 12 йил бўлибди. Ўша пайтда сен ичкина энансан, эслай олмасанг ҳам керак. Ленин сен ҳаммаша да-данглари хурмат билан тил-га олсан. У киши ҳақида фахрланиб гапирасан. Менинг дадам эса...» Шундай де-ди-ю хўнграб йиғлаб юборди. Кейин бўлган воқеани гапи-риб берди.

Умидларнинг оиласида 6 киши бор. Онаси, дадаси, Умид, сингисини ва ички на-си. Кейинги пайтларда да-даси жуда саркаш, тез-тез ичиб келиб онасини ҳақорат қиладиган одат чиқарибди. Базан, ҳатто уйга келмас экан. Кунин-кеча уйга келиб, бошга аёлга уйланганини ай-тибди. Ойини азбаройи си-қилганидан насал бўлиб қо-либди. Уналари ҳар кун на-чон дадамлар келадилар деб сўрашар эмиш... — Ойини, менинг дадам ти-рик бўлганларида ҳеч қачон бундай номаъқулчилик қил-мас эдилар, а? — сўради Но-дира. — Бувиимнинг айти-тишларига, дадам сизни жуда хурмат қиларканлар. Ойини, сиз яна йиғлайсиз, деб ҳеч айтмас эдим. Дадамни тез-тез тушимда кўраман, Улар билан узоқ гаплашаман. Ана шу кунни қийинатиш жуда яхши бўлиб, кун бўйи хурсанд юраман. Бизда дадамга бўл-ган ана шундай хурматини, меҳрини сиз уйғоттасиз. Ойини, биз тез-тез дадам-ларини зиярат қилгани қабрис-тоғга боришимизни дугонала-римга айтсан. «Вой, Нодира қабрстонга боришдан кўр-майсизларми? Бизнинг уй-дагилар ҳеч олиб боришмай-ди, чўчийсан» дейишди. Мен уларга биз тез-тез қа-брстонга боришимизни, гуллар ўтказишимизни, муъжазига ёлғорлик ўрнатиб, унда дил сўзлари азинланганини айт-дим. Айниқса, дадамнинг ту-гилган кунларида бир даста гулдаста олиб зияратга бори-шимизни гапириб бердим...

Ойини, уларга менинг ҳи-коям қандай таъсир қилгани-ни билсангиз эди. Ҳатто Ази-за йиғлаб юборди. Хотира кунинда ана ҳар доимгидек ҳаммаимиз борамиз-а. Шу пайт Нодира бирдан ўриндан туриб, ўзини баг-римга отди: — Ойини, бахтинизга, сиз омон бўлинг, ҳеч насал бўл-манг... Ана холос, яна йиғла-лмасми? — Нодирахон, қизим, сен кап-натга қиз бўлиб қолсанг, Дадамни эсломасанг ҳам меҳроғга тўла қалбниг борли-гидан, у кишини тўлиб-тошиб эсватганидан жуда тўл-қинилиб кетдим. Дадам ҳо-зир тирик бўлганларида сиз-ларнинг аёло ўқишларингиздан, ҳаммага ўрнат хулқларингиз-дан жуда-жуда хурсанд бў-лардилар. Марғуба АҚРОМОВА.

«Барҳаёт наволар»

Яхши қўшиқнинг умри боий бўлади. У тиллардан тилларга ўтиб, эллардан эл-ларга парвоз қилади, меҳнат майдонига, жанг жадал-ларда инсонга қўй-ғайрат, матонат бахш этади. Ўша Фаргона канали қурилиш-да уста ҳофизлар яхшиби айтган катта ашулалар до-вури ҳофизлар аснлариди. Ўз-бекистон меҳнат аҳлининг зафарларини куйлашда та-ла, ҳофизу машшоқлар баракали ижод қилганлар. Ўзбекистон телевидениеси 27 март — Хотира кун би-ринчи программаси орқали соат 10 дан 05 минут ўтган-

да намоиш қиладиган «Бар-ҳаёт наволар» кўрсатувига Ўзбекистон ССР халқ ар-тистлари Бобораҳим Мир-заев, Жўраҳон Сулонов, Маъмурхон Узоқов, Нази-ра Аҳмедова, Комилжон Отаниёзовларнинг қўшиқ-ларини ана бир бор тинг-лаш шарафига муяссар бў-ламиз. СССР халқ артисти Му-каррама Турғунбоевнинг рақс дарғаси деб билар эдик. Машҳур рақосанинг пла-стик ҳаракатлари олинган кў-ни ҳам шу кўрсатувда томошабинлар диққатига ҳавола қилинади.

Хотира кунинда сеvimли ҳофизлар, уста созоналар ижросида халқчил ва ил-ҳомбахш қўшиқларни тинг-лаш аълодларимизнинг хо-тирасига нисбатан хурмат белгисидир. Кўрсатувни тайёрлаган-лар — сценарий муаллифи, санъатшунослик кандидати О. Маъқубов, режиссёр А. Мирзаев, оператор Т. Қў-рбанов, редактор Ф. Хо-тов, Ўзбекистон кино-фото-фоно ҳужжатлари архиви-да сақланган нобб мате-риаллардан моҳирлик бил-лан фойдаландилар. Абдулла ПҲЛАТОВ.

Бир асар тарихи

«Менинг қўшиғим»

Урол Тансиқбоев кейинги йилларда манзара жанрида ишлади. Лирозтик планда жонли манзара ярат-та оладиган рассом сифатида катта шухрат қозонади. Рассомнинг «Юнахон ўлка» туркум асар-лари иш планда яратилган аjoyиб полот-нодир. Истеъдодли рассом 1957 йили яратган «Қайроққум ГЭСи тоғи» асари совет ин-дустриал манзара жанрида яратилган энг яхши асарлардан ҳисобланади. Бу асарда рассом совет кишиларининг янги ерларни ўзлаштириш борасида қилётган мардо-навор меҳнатлари тараннум этилди. Бу асар Брюсселдаги жаҳон кўргазмасида (1957) ва Москвадаги Бутуниттифок кўр-газмасида намоиш этилиб, ижодкор ку-

муш медалга сазовор бўлди. Урол Тансиқбоев энг аввало, табиат қўйисини, табиатни чин қалбдан сезувчи, уни бўёқлар жиласида тараннум этувчи шoir сифатида кўз ўнгимизда намоён бў-лади.

Баҳор. Қўшнинг заррин нурлари бор-лиқини тўлдирган. Ранг-баранг тоғ гуллари унинг нурларидан баҳрамнда бўлиб, му-аттар бўйларини ҳаммаёққа таратаётган-дек. Шу гуллар орасига яширинган сўк-моқ йўл эса аста киши фикрини ўнгирлаб узоқ-узоқда, яшил дархатлар орасида жойлашган обод қишлоққа бошлаб бора-ди. Қишлоқ ортидаги осмон ўлар қорли тоғлар бу қишлоқ фароғатини қўриқлаёт-гандек... Ҳаммаёқда сокинлик ва осойиш-

